

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Տարեկան գին 6 Արծաթ Մեծիսի:
Եղանակայ 3 1/2
Սեկ ծանուցումը տողին 2 դարձել է:
Ստորագրութիւնները կանխիկ են:
Ստորագրութիւնները տալէն ամսոյն 1 ի
էլ 1 թիւ կը սկսի:

Դուրս երթալիք լրագրներուն մասին:
Ժապը առնողին վրայ է:
Լրագրոյս վերաբերեալ ծանօտ կամ որ
եւ իցէ գրութիւն մտադրեմ պիտի
ուղղուի. եւ ասոնց մասին 6 ժապ
քը խրկողին վրայ է:

ՅՈՍՏԱՆԳՆԻՊՈՒՄ 6 ՅԱՆՒՍ

ՊՐՈՍՏԱՆԻՆ ԼԵՈՒՊՐԱԿԱՆ

ԼՈՒՐԵՐԸ

Մարտի 11 յուլիս.

Յորին թու 123. — Գնաճուր 27. — Սու-
նամ 64 կառաւարկութիւն. — Տնտեսական կը բարձ-
րանան 68 50. — Բնակարան 92 3/4

Դմարտ 15 յուլիս.

Յորին կիլոյս. — Կարգ, հասած 57, 5
30. — Եղիպատարին խորայն 27/6. — Շա-
քար 28/7. — Բնակարան 92 3/4. — Օսմանեան
50 3/4.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

1. Եհսատանի խնդրոյն վրայ երեք տե-
րութեանց առաջարկութիւններուն պա-
տասխանը դեռ տրուած չէ. բայց ընդ-
հանրապէս կը կարծուի որ շատ չուշա-
նար, և թերեւս այս տողերը գրուած վայր-
կենին տրուած ալ է:

Փրանքֆորթի Լեւոպա լրագիրն յու-
լիս 9 թուով կը ծանուցանէ թէ Պոր-
չաքօֆ իշխանը երեք մեծ տերութեանց
վերջին ծանուցարարներուն համար պատ-
րաստած պատասխանը յուլիս 7ին Ա. Ե-
ղեքանցը կայսեր կարգադրել է սրաշո-
նէկը ժողովին մէջ:

Ժողովականաց մէկ մասը, մանաւանդ
ներքին գործոց, ելուստից և հասարակաց
կըթութեան պաշտօնականները զննում ը-
նելու և պատերազմ չընանալու խորհուրդ

տուեր են. Մէկ մասն ալ, մանաւանդ
զինուորականներն հակառակը պնդել են
Վերջին որոշումը դեռ յայտնի չէ. սա-
կայն յոյս կայ որ խաղաղութեան կողմ
նակիցներուն խօսքը քաշելով Պորչաքօֆ
իշխանին պատրաստած հաշտարար պա-
տասխանները կայսրէն կընդունուին:

Ելուստ ամենայնիւ, ինչ որ ալ ըլլայ
Ռուսիոյ տալիք պատասխանը, և երկուս-
կան լրագրաց մեծագոյն մասին կարծիքը
կամ մանաւանդ համոզումն այն է թէ
1. Եհսատանի խնդիրը զեպանախօսու-
թեանց միջոցաւ չպիտի կրնայ լուծուիլ.
Վասն զի, կրնան, արդէն 1. Եհսատանի մէջ
չափազանց արիւն թափուած ըլլալով,
անհնար է 1. Եհստի Ռուսիոյ հետ հաշ-
տեցընել և ևս կիսկաւար ազատութիւնն
լու խտտումով պէնսկեց ընել:

Միւս կողմանէ անդիակաւ Օպ-
զերլըր լրագիրը ըստ տուած ըլլալով թէ
անդիակաւ նաւատորմից Պալմի ծո-
վին երթալու հրաման ընդունած է, ար-
տաքին գործոց պաշտօնակալ լորտ Ռոն
Ռաքըր այս լուրը սուտ հանց, և այս
ստիպել յայտնեց որ Միջոց կառավա-
րութիւնը 1. Եհսատանի խնդրոյն համար
զինու գործի թեմա միջամտութիւն ը-
նելու միտք չունի:

Եյս տարածայն գործիքներն ու յայտա-
րարութիւններն ուրիշ բան չհասկցուի,
բայց վրայի թէ 1. Եհսատանի խնդրոյն լու-
ծումը եթէ ոչ անհնարութեան գոնէ ամէ-
նաճանր դժուարութիւններու ներքեւ է:
Ար մնայ անհնել թէ եւրոպական տերու-
թեանց խորախորհուրդ քաղաքականու-
թիւնն ինչ հանձարեղ հնարը կամ միջոց

պիտի գտնէ այս կնճառտ խնդիրն առանց
պատերազմի լուծելու:

Բրուսիոյ տերութեան քաղաքական
վիճակն որ քան զոր կը ծանրանայ. 1. Ե-
րազրաց դէմ ի գործ դրուած խտու-
թիւնները, վոլտանակ անոնց բերանը դո-
ցերու աւելի կը գրգռեն, և հետեւաբար
ժողովրդեան հակակրութիւնն ու դժո-
հութիւնը կը հրաւիրեն կառավարութեան
դէմ:

Թագաժառանգ իշխանը կառավա-
րութեան բռնած ընթացքին չհանելով
և իր դժգոհութիւնը հրապարակական
ժողովներու մէջ յայտնելով, թագաւո-
րէն սատակ յանդիմանութիւն և սարս-
նալիք կրեց, բայց միւս կողմանէ ժողո-
վրդեան ջերմ հանակրութիւնը գրաւեց.
Արտու թէ ժողովուրդը դաժաժառանգ
իշխանին մատուցուելիք ուղերձ մը կը պա-
րաստէ, որուն մէջ հետեւեալ խօսքերը
կան. « Զապլութեան օրը, հաւատա-
րիւմ ժողովուրդ մը և սահմանադրաւոր
Թագաւոր մը մէկ մէկու ձեռք պիտի եր-
կըցնեն »:

Բորոյ այս իրողութիւնները քաղա-
քական հորիզոնին մէջ զիջուած մըրկա-
լից ամպերու կը նմանին, որոնք վաղ կամ
անուշան ծայրէնով ահագին փոթորիկ և
ջրհեղեղ մը հանելու երկիւղ կուտան:

Միջոց արտաքին գործոց պաշտո-
նէին հանած մէկ շնորհեալութիւն և անոր
վրայ խորհրդարանին մէջ եղած վիճարա-
նութիւններն կը հասկցուի, որ Յոնի-
ական Խօթի կղզեաց Յունաստանի տրու-
լը եթէ կղզեաց հաճութիւնն ստանայ,

Միջոց կառավարութիւնը չորս տարի
Քորֆուի ու Եթէնքի մէջ պահպան
գործ նստեցնելու դիտաւորութիւն ու-
նի. Եսկէց զատ նոր թագաւորն ալ որ
անդիակաւ սերունդէ է, Քորֆու նը-
սիլ կուզէ եղեր. Եսկէց յայտնի կը
տեսնուի, որ Միջոց կըրպով մը իր ձեռ-
քին մէջ առնուլ կուզէ Յունաստանի թա-
գաւորութիւնը, և զաղղիական Եստի-
վաւի լրագրին ըսածին պէս՝ չէ թէ Յո-
նիական կղզիներն Յունաստանի, այլ մա-
նաւանդ Յունաստան Յոնիական կղզեաց
հետ պիտի միանայ:

Եսկէցայն եկած լուրերուն նայե-
լով, հարաւայինք որ քան զոր կը զօրանան
և մանաւանդ անդիակալ յայտնութիւններ
ձեռք կը բերեն, որոնցով Եսկէցայն
միտքեան վերահաստատուելուն յոյսերը
բոլորովին կը տկարանան:

Մէքսիկոյ առնուելուն լուրն ստուգ-
ւեցաւ:
Փարիզէն ու Մարսիլայէն եկած հե-
ռագրալուրերուն ամենն ալ կը հաստա-
տեն այս լուրը. Մէքսիկո փայտաբարձը
գաղղիական զօրքերէն պաշարուելով ա-
ռանց պայմանի անձնատուր եղեր է:

Մատակաւարի մէջ խառնուած յե-
ղափոխութիւնն ալ անուգուեցաւ:

Մայիս 12ին օրը ինչեալ տերութեան
Թանտարով մայրաքաղաքին մէջ անոր-
տաւորութիւն ծագելով. Ռատանա թա-
գաւորը խեղդամահ սպանուել, իր կինը
թագաւոր հրատարակուել է. Թագա-
ւորին պաշտօնակցներն ալ նոյնպէս խեղ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՈՒՍՈՒՄԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՏՐԱՄԱՍՈՒՌԻԻՆԻՔ

Նոր գիւտեր և հին աւանդութիւններ:
— Գիտութեան փափաքը. — Ճանապարհոր-
դութիւն. — Նեղոսի ափերը. — Բաղմու-
թիւն աշխարհաց. — Գեղարուեստը. — Զո-
րաս Վերնէ. — Վերթոր շիւկո առ Լամար-
թին:

Փա՛ռք և պո՛տիւ այն քաջահամար
արանց՝ որ կրօնական վարդապետութիւն
ները չարգիլեցին զերեք բնութիւնը քնն-
նելու և երկնային գրութեան օրէնքները
սովորու. Փա՛ռք և պարծա՛նք անոնց
որ ամեն տեսակ նախապաշարմանց դէմ
մարտնչելով ջանացին երկրիս ծածուկ խոր-
շերքը քրքրելու. կենաց մանրամասն հե-
տազոտութիւնն ընելու, կամ հին դարուց
յիշատակներն աչքէ անցունելու. Լըրբէք
բանէ մը չկասկածող հաւատքը, սովո-
րութիւնները սիրող աւանդութիւնը և
արմատացեալ լայնաւ ունակութիւնը միշտ
իրենց թշնամներն ու նզովք տեղացիներն
նոր գիւտ մըրնոյններուն դէմ, այլ գիւ-
տին ճշմարտութիւնը հաստատուելուն

պէս. անոր արգասիքը փոխանակ նախնի
գաւառութեանց հարուած մը տարւաւ, ա-
ռուել ևս հաստատութիւն տուեր է:
Քանի՜ց անգամ հռոմէական անդրքե-
լի հաւատաքնութիւնը իր անտիթեմանե-
րուն շանթերը ժայթքել է Պապերնիխ-
նելու կամ Գաղիէնոսներու դէմ. բայց
այսօր երբ այն դիմանակաց կարծիքը
հաստատուել և ընդունուել է, ի պար-
ծանա քաղաքակրթութեան կրնանք ըսել
թէ հաւատքն ալ, իր անցեղէն սկզբունք-
ներովն անշարժ մնացել է և պիտի մնայ,
թէ և ուսմիկն մտաց մէջ հաւատքին հետ
խտնուած և անոր պայծառութիւնն ա-
ղարտող ստուերը անհետ կըլլայ, որպէս
զի հիմնական լոյսն իր բոլոր մեծփայլելու
թեմայը անաղաղ փայլի:

Եղաւ ժամանակ որ աշխարհն կը դառ-
նայ բսելը մեծ հերետիկոսութիւն էր.
գուցէ իննևտաներուրդ դարուս գիւտերը
հնարողներն ալ եթէ այն առնն աշխարհ
դալու ըլլային, իրրեւ մէյթէկ կախարդ
կամ պիտի պաշտուէին կամ քարիճո՛ւ է-
ին. Ուսմուկն ու խուզարկութիւնը որ-
գիտական մառախուղներուն մեծ մասը
յրուեցին, բայց ուր որ յառաջադիմու-
թեան մեծ օժանդակը հետաքրքրութիւնը
կը պահէ, հոն ամենայն ինչ իր նախնա-
կան վիճակին մէջ է. և մարդկային ընկե-
րութիւնը անհոգութեան բարձր գիտնի
տակ դրած խորին քնով կը խորդայ. Հաս-

կըցո՛ւր, եթէ կարող ես, թէ պետք է
գիտնանք մեզիէ հեռու ի՛նչ աշխարհ-
ներ, ի՛նչ ազգեր ու տերութիւններ կան
կամ ի՛նչ վիճակի մէջ են. ստոնք ի՛նչ
պետք են, կրտ անհոգը անտարբեր կեր-
պով, և ձեռքերը գրպանը դնելով կանց-
նի կեցի՞տայ. Ստուգիւ, եթէ ամեն մար-
դիկ այսպէս ըսէին, հիմնական այս աղ-
միկալից քաղաքներուն տեղ միայն դուզ-
նաքեալ վտաններ ու մահադատողներ պի-
տի ըլլային, ուր դա մը հովիւներ իրենց
ոչխարներն արածելու պիտի դադէին.
սակայն մարդու ամեն բան դիմադու և
ամեն բանի փափաքելու յատկութիւնը,
շուտով խոչնդո՞ւնները տապալեց, իր հե-
տաքրքրութիւնները յագեցնելու համար
նորանոր գիւտեր հնարեց ու անոնց միջո-
ցով աշխարհիս մեծ մասը շրջելով կարե-
լի եղածին չափ քննեց:

Հին ատենները Փիւնիկեցիք և անոնց
մէ ետքը Յոյներն եղան, որոնք վաճառա-
կանութեան կամ ուսման համար բաւա-
կան մեծ ծանապարհորդութեանց ձեռ-
նարկեցին. այլ երբ նաւարկութիւնն իր
օրորոյցին մէջ էր և ազգերն այնչափ իրա-
րու հետ հարողդակցութիւն չունէին,
ծանապարհորդք կամ վաճառականք բնա-
կանաբար չէին կրնար շատ հեռաւոր կամ
անծանօթ կողմեր երթալ, ուստի և աշ-
խարհաբար ուսմունքն ալ խիստ ետ
մնացած էր միւս բոլոր ուսմանց պէս:

Մարդկային երկնայալութիւնը որ միշտ
խելքը չհասած կամ չգիտցած բաները
գարմանալի և անհաթեթ գոյներով կրնա-
րէ, ասանկ ըրաւ նաև դիտութեան մէջ. և
Յունաստան որ հիմա շոգնանալով Անի-
կայէն միայն քանի մ'աւուր ծանապարհ
է, այս կղզիին վրայ այնչափ կարճ ծանօ-
թութիւն ունէր, որ անոր Լոնա ըստած
հրաբուխ լեռը Լաիստոսի դարձնողը կը
համարէր, ուր միականի Աիկրոպայք Վի-
տի շանթերը կը ձուլէին. Մարդիկ ա-
ռաջ շահու համար սխառ ծանապարհոր-
դել, և ուրտեղ որ իրենց դիւրութիւն
գտան հոն գաղթականութիւններ հիմնե-
ցին. ահա այսպէս մէկ աշխարհի մը բնա-
կիչներն սխառ միւսներուն հետ ծանօթա-
նալ և աւելուող ընել. Միջին դարը
հաղիւ թէ երեւու վրայ էր երբ նոր աշ-
խարհը գտնուեցաւ, ու եւրոպական ազ-
գերէն այնպիսի քաջ ծանապարհորդներ
յառաջ եկան, որ մինչև ստաւցեալ Ով-
կիանոսը նաւարկելու յանդիմանեցին, և
Գուր անդիակալի նաւապետը երեք ան-
գամ աշխարհիս բոլորողը պարտէին վերջ
ջը, իր երրորդ ծանապարհորդութեան ա-
տեն 1779ին Օֆայհի կղզին փայտիններէն
սպանուեցաւ. Բայց ոչ թէ միայն կենաց
փոսնդը այլ և մահուանի ալ շատ ծանր
արկածները երբեք չեն կասեցուցեր քա-
ջախիտ մարդիկ այսպիսի դժուարին ձեռ-
նարկութիւններէ, և այսօրուան օրս ան-

դամահ կերեր են :

Այս յերգիւթութեան պատճառով Ռաստաման թագաւորին բրած աղտոտակի կարգադրութիւնները և մանաւանդ եւ ընդհանրապէս ազգաց տուած արտօնութիւններն են , որ մոլեռանդ ժողովրդեան դժգոհութիւնը գրգռել են : Գաղղոյ լրագրիւններն ամենք կըսեն , թէ թագաւորը դադողեացեայ խորհրդովն ու ազգեցեայ թեամբ շարժելուն համար , անգղեացեայ նախնաճր շարժելու , այս յերգիւթութիւնը հանել տուել են երկրին մէջ :

Ինչ և իցէ , սա ստոյգ է , որ թագաւորին սպաննուելովը եւրոպական ազգաց հետ հաստատուած վերջին դաշնադրութիւնները խախտուել , կամ ըստ ոմանց կախ մնացել են :

Պուրբէշէն երէկ հեռագրով լուր եկաւ թէ չորս հարիւր օտարազգի մէկ մասը 165 անգղիական շողենաւով մը թուրքի տուջե ցամաք ելել , յուլիս 1/13ին գիշերը Սոթուպալիոյ հողը մը տեր են երկիրը ոտը հանելու մտք : Իսկ մայիլի պահապան զօրաց հրամանատարը երեք խումբ Վալարիացի զօրք անոնց դէմ դացեր , առաջադիւր ե որ կամ գնդերնին վար գնեն , կամ նորէն Գանուլէն ատրին անցնին : 165երը մայիլ չեն ըրեր , և ամէկը սատիկ կախ մը բացուելով՝ երկու կողմէն քառսուս մարդ մեռեր և ութսուս հողի վերաւորուել են : 165երը դէպ ի 165ումս քաշուել են :

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կոնստանտնուպոլիս քաղաքի մէջ յիշատակար կայսերական Ֆէյի Նիհատ շողենաւով Ալեքի յիշ գնաց , և հոն շինուած շողենաւով Ֆրգաթնին յաջորդութեամբ ծովն իջնելուն ներկայ գտնուելու : Ընկէ երկուշաբթի օրը 265երէն մեծաքանակեայ զօրքարտն ունենելու գընաց : Երբեք թիւ առաւ ալ Ռոստոմ Թօ գնաց և երկու ժամու չափ հոն կենալէ ետեւ՝ իրկուսան դէմ մայրաքաղաքս վերադարձաւ :

Կախնթաթ թուով ծանուցել էինք թէ Վ. Պօլսոյ յունաց կրօնական սինօքն ու ազգային ժողովը Բ. Գրան արեւաքիւր մը տալով՝ իրենց Գաղղաքիւն հրաժարուիլ խնդրել են :

Ահա տակ տրուած աղբրագրին թարգմանութիւնը , որուն մէջ Գաղղաքիւն

յանցանքները մի առ մի նշանակուած են :

Վանաւորաւ տէր :

Ստորագրեալը անդամը մեծապաշտաց սինօքնի եւ ազգային խառն ժողովոյ , երկար ժամանակէ ի վեր ինքզինքին հարկադրեալ կը տեսնենք կայսերական կառավարութեան պատրիարք Յովակիմ արքայանքին փոխելը խնդրելու : Սակայն մինչև հիմա այս բանը չընկնէ յուսալով որ մեր անդադար յորդորանքներն ու դիտողութիւնները կը յաջողին վերջապէս անոր անդադրելու կամ համաձայն ընթացքը փոխելու , և կայսերական հրամանագրին ու երկու տարիէ ի վեր հաստատուել ազգային կանոնադրութեանը համաձայն ընթացք մը ընենլ տալու :

Սակայն փորձը հաստատուել որ անհար է պատրիարքին իր միտքն ու ընթացքը փոխել , իր սրտին մէջ երկար ժամանակէ ի վեր արմատացած անկարգ ու անհամահմ զրուծ ենէն ետ կենալ եւ նոր կանոնադրութեանը համաձայն , ընդհակառակն , երբեք չդադրեցաւ զանոնք արեւել և անոնց զօրքադրութեանց արգելք ըլլալէ , այնպէս որ այն կանոնները մեռալ դիւրին , և հին զեղծումներն ու անկարգութիւնները աղաւաղար իրենց ընթացքը կը շարունակեն : Սակայն աւելին կայ , իր պատրիարքական իշխանութեանը և իր ծանուցեալ յանդուգն , անձնահաճ և բռնական սովորութեամբ կ'սպառնայ , կը վախեցնէ և այն աստիճան կը պակուցանէ իր սինօքնի մտաւարկութիւնները որ ձուկի պէս համր կը կենան իր անարգ զօրքներու առջև : Վերջապէս թէ կայսերական օրէնքները , թէ եկեղեցական կանոններն և թէ մեր ազգային կանոնադրութիւններն այնչափ բանի առջ չի գնել , որ խառն արգիւտուած հին զեղծութենքն անընդհատ շարունակուել կը համարձակի , և աւելին ազգը որ Բ. Գրան ծանօթ եղած կառութեան պատճառաւ ազգային սինօքնին եկամտները չկրնար հաւաքել , և զրամական կարողութենէ զուրկ կը գտնուի , չգաղղիք խնայութիւն ընելէ և ազգային կանոնադրութեան որոշած տարեկան չինդ հարկը հաղար զուրուշը կանոնադրապէս իրեն վրէժարել :

Երբեք նորին սրբադուծութիւնն անհաջ չի կախնց մեր յորդորանքներուն ու դիտողութիւններուն , զորոնք ազգային կանոնադրութիւնը մեղ կը հարկադրէ իրեն ընելու , ընդհակառակն միշտ կը ջանայ կանոնաց իմաստը ծանաճելու , կամ ոչնչացնելու : Գեւ Վերջին օրերս , երբոր ժողով մէջ իր օրինադանութիւնն ու անկարգ ընթացքը երկուսի կուտային , սա միակ պատասխանը տալու համարձակեցաւ : « Ես կողմնոր ասանկ ըլլայ : և եթէ իմ ընթացքս ձեզի հաճոյ չէ , կրնաք դիւս ամբաստանել : »

Այս ամեն բանքին լիովին համոզուելուցն , որ Յովակիմ սրբադանն անուղղաւ մարդ

մ'է , և քանի որ պատրիարքական դահլընքստի , նոր կանոնադրութիւնները ոչ կը զորքադրեն եւ ոչ հաստատ կը մնան : Արդ , հին դրութիւնը վերցած ըլլալով , և նորին ալ անհորձադրելի մնալով , մեր բոլոր ազգային ու եկեղեցական զօրքներն երեսի վրայ կը մնան և ևս ետեւադար մեծ վտանգի մէջ կ'ընան : Ուստի թէ Յ. Սինօքնի եւ թէ Խառն ժողովին այսպէս պաշտօնական կերպով կայսերական կառավարութեան դիմել և ազգային կանոնադրութեան համաձայն պատրիարքին փոխելը խնդրելու , անհրաժեշտ հարկ մ'եղած է մեզ : Ուրեմն կը խնդրենք մեր կայսերական բարեխնամ կառավարութիւնէն , որ մեր ազգին կործանման առաջըն առնելու համար պէտք եղած հրամանները շուտով տալու բարեհաճի , և այս անդին բարիքն ալ աւելցնէ այն ամենուն վրայ , որ դարեւ ի վեր եւ ամեն օր անդադար կը տարածէ մեր վրայ :

Կ. Պօլսի 20 յունիս 1865 :

ԱԶԳԱՅԻՆ

Եթէ որ և իցէ ընկերութեան մը հողին իր բարոյական օգուտն է , ուրեմն ճշմարիտ աղբաւէր պէտք է համարուին ազգի մը այն անհատները , որոնք ազգին բարոյական օգուտն իրենց նպատակ ունենալով , ոչ միայն իրենց կենդանութեան ժամանակ անոր զարգացմանն ու բարեաւաճմանը կաշխատին կամ կը նպաստեն , այլ և մահուանէ ետեւ ալ իրենց ազգասիրական ջանքի յաւերժական հետքն ու արդիւնքը կը թողուն :

Եղբի մը մէջ մեծ կամ բարերար կոչուելու միակ արժանաւորութիւնը՝ անոր իրական բարիք մ'ընելու վրայ կը կայանայ , և ուր սիւ ենք որ մեր ազգին մէջալ ժամանակ ժամանակ այնպիսի ճշմարիտ աղբաւէր անձինք ելած են , որ ոչ միայն իրենց կենդանութեանը ամեն զոհ և անձնուրիւթիւն յանձն առած են ազգին օգտակար ծաւալութիւններ ընելու համար , այլ և իրենց կենդանութենէն և աւել անոր ապագայ զարգացումն ապահովելու միջոցներ տնօրինած են ըստ իւրեանց կարի , և որ աւելի սխրալին է և մանաւանդ առաքինական և աստուածահաճոյ , փոխանակ որոտըղոտս բաց անանձրեւ առաքելու նմանող ազգասիրաց պէս իրենց մանր մեղքները բարձրաձայն հռչակելու , իրենց բարերարութիւնը ընկերային և ի ծածուկ ի դոճ կը գնեն , արագայ սերնդեան թողով իրենց ազնիւ յիշատակը օրհնութեամբ պսակել :

Եթէ մարդկային ազգին մէջ իրարու

օգտակար ըլլալու պարտք մը կայ , և այս պարտքն ալ աւելի մեծ և նուիրական է երբոր հասարակաց օգտին կը վերաբերի , թէ որ ազգի մը ամեն անհատին պարտքն է իր արդիւնքէն բաժին մը հանել իր ազգին , այս պարտքը լիովին կատարած է հանգուցեալ Օտեան Կաղըճի Պօղոս աղան :

Եղբէն մէկը չկայ ազգիս մէջ որ աւոր ազգասիրութեան և ուսումնասիրութեան բազմաթիւ փորձերը տեսած չըլլայ : 2 կայ դոգմէս հայ մը , որ անոր յայտնի կամ ծանուցեալ բազմաթիւ բարերարութեանց յիշատակը չյարդէ :

Սակայն հանգուցեալ Պօղոս աղան իր յայտնաբերարութիւններէն գատ ծածուկ բարերարութիւններ ալ ըրած ունի : մեծամեծ բարերարութիւններ , որոնք իր դաւակցին անգամ անձանօթ ըլլալով , իր մահուանէն ետեւ յայտնուել սկսան :

Եսից 15 տարի առաջ (1848ին) , բարերար հանգուցեալ իւր խոստովանահայր արժանապատիւ Փափաղեան Տէր Զօհանէս քահանայի ձեռամբ դադմի կոնկաւ 75 000 դրութեան գումար մը շահորհրէր : Բարեկեցիկ Ս. Զօհան Ոսկերեան նոյաչէն եկեղեցւոյն , սա պայմանաւ որ նոյն գումարին շահէն ամսէ ամիս 750 դրութեան տեղւոյն դարձաւ նը տրուի :

Վեհափառ Տ. Մատթէոս Սրբազան Վաթեղիկոսը որ այն ժամանակ Վ. Պօլսոյ պատրիարք էր , նա միայն գիտէր կոտորուն ով ըլլալը , և պատրիարքական կոնկաւ վաւերացուցած էր զայն , միշտ ծածուկ պահելով կոտորուն անունը՝ որ մահուանէն ետեւ միայն կրնար յայտնուիլ : Վեհափառ հայրապետը ըսելով , բարեխնայ վախճանը , ներկայ տարուոյս մայիս 22 թուով Վաթեղիկոսական կոնկալ մը դրկած է Բարեկեցիկ եկեղեցւոյն , և կոտորուն անունը օրհնութեամբ յայտնելով՝ կոտորել կը վերահաստատէ :

Եսպիսի ազգասիրական մեծագործութեան մը յիշատակը արժան է որ անմահ մնայ : արժան է որ օրհնութեամբ յիշատակուի : Ես նպատակուի , Բարեկեցիկ թաղական խորհուրդը եւ լախտագետ զգացմամբ ոյաչեց , որ ամեն տարի Վաթեղիկոսի տօնին զիմացի կիրակին , նոյն թաղի Ս. Զօհան Ոսկերեան եկեղեցւոյն մէջ հանդիսաւոր Վ. Պատարաք և պաշտօն կատարուի , ի յիշատակ անմահ հոգւոյ հանգուցեալ ազգասէր Օտեան Պօղոս աղայի :

Սը մաղթենք որ բարեխնայ հանգուցեալն ազնիւ սիրտն ու առաքինաւէր

համար ծանապարհորդութեան գիշերը գրկելէ աշխարհիս մէջ անկիւն չէ մնալու : Երբեք անհարապրեն : այնպէս որ կենեան անգամ զանազան հեռուօր կողմեր դաշեր ու իրենց տեսածները գրել են :

Վան մարդ գիտէ այն հաշիւաւոր Կեղոս գետը , որ Եթովպիայէն ու Եթովպիայէն 1200 միլի տեղէն աւելի վաղելով կուգայ Եթովպիոյ երկրի կոպէ և Վիշերիական ծովը կը թափի : Զին եւ գիտացնէր այնչափ կը պատուէին այս գետը որ իրենց աստուածներուն կարգը դասած էին , բայց անոր այսպէս հրաշալի կերպարանք մը տուող մէկ պատճառն ալ այն էր որ անի ուր ըլլալը չէր գիտցուել : Զաւրոս Աեսար և ուրիշ աշխարհակալներ հին ատենէն ի վեր իրենց ծիւղ թափած էին անոր բլրած տեղը գտնելու , բայց այս փառքը երկու անգղեացի ծանապարհորդաց կը մնայ եղեր , որոնք շատ դժուարութիւններէ ետքը յաջողութեամբ կը գտնուին Եթովպիոյ մէջ բուն իսկ Եթովպիոյ քաղաքի տակին իրենց հետաքննութիւններն առաջ տանելու : Եթովպի արքունի Եղարապարական ընկերութեան տարեկան նիստին նախագահը հետաքննարկան տեղեկութիւններ տուաւ այս գիւտին վրայ : Հասարակածէն 130 միլի անդին , հարաւային կողմը կը տարածի Կիւանգա լեռն որուն հիւսիսային եզրերէն կելլէ Պահրէ-Ե-Կապտ կամ Դեբեճի Կեղոս

ըսուած գետը , որն որ քիչ մը երթալէն վերջը 12 ոտք բարձրութեամբ ջրվեժէ մը կը սահի , և մայր լեռէն 200 միլի հեռու իրեն ջուրերը կը կորցնեն ստորերկրեայ անցքի մը մէջ , մինչև որ իր բնական խառնութեամբ քիչ մը անգին դարձալ կելլաւ : Եթովպի տարին անգամ մը բարձրանալուն պատճառը կը կարծուէր թէ Կեղոսը իրանց վայրի ձիւներուն հալելէն առաջ կուգայ : Հիմա ասուգիւ խնցուռել է որ արեւը հասարակածէն անցած ատենը ան կողմերը եկած անձրեւներն են պարբերական կերպով այս գետին ջուրերը շարունակողները : Կախ ի գտն մինչև հիմա կը կարծուէր թէ Կիւրիկիներսերը բոլորովին աւարտու անուշտ են : սա կայն նոր քննութեանց նայելով , բարձր և ջրարբի տեղեր ալ կան եղեր , ուր շատ լեռներ կը գտնուին , որոնք լեռներէն վաղած գետակները կընդունին իրենց մէջ , և որոնք մէկ քանին հաւանական է որ իրարու հետ ստորերկրեայ հաղորդակցութիւն ունենան :

Այն անգղեացի ծանապարհորդները զանազան թագաւորութիւններէ անցել են , ոմանք բոլորովին վայրենի ու մերկ , ոմանք քիչ մը քաղաքականացեալ , և իսկ ժողովուրդ իշխաններուն սիրտը միայն ոսկիով կամ ընձաներով կըցած են շահի : Ինչ ըսելու է այս հետաքննութեանը , որովհետեւ գետի մը աղբ գտնելու այնչափ օ

գուտ չընծայէր , բայց սովորու փախաբն ածելով , գտնէ օր պիտի դայ որ մարդիկ մոլորակներուն ալ այցելութեան ինքնուօտարուն կ'արտաբերէ յոյսան : վան գիտնող մէջ ալ գիտակով գետեր , լեռներ ու ծովեր կը նշարեն աստեղագետները , և ինչ կը մնայ ասոր , եթէ ոչ այնպիսի օգտաւորիկ մը որ կարենայ կարգ կարգ օգելու անցնելով մինչև հոն երթալ : այն ատեն ինչպէս որ հիմա շողեաւով նաւահանդիսութեամբ կամ երկաթուղով կայարան մը կըլենք , նոյնպէս ալ օգտաւորիկով Ուրանոսին կամ Երաւազգին միջնորդէն ներս մանելով՝ այն տեղի Երաններուն որդեպէ հետ ալ տեսութիւն պիտի կրնանք ընել : Մի ըսել ինձի , կ'արգեն , թէ երաւ կը տեսնուի : ոչ , ճիշդ այս միջոցին դուռած մը կը կարգամ , որուն հեղինակը Դեմոքրիտէսն էր : նախկին աշխարհաց բազմաթիւներ կը հաստատէ : Իրաւ որ իմ ալ հաւատարմ չի գար , բայց եթէ ըսածին նման մարդակներն ալ լեռ , ձոր ու չորս եղանակներն ունին , բնակիչ ունենալին ալ հաւանական կրնայ ըլլալ :

Բայց այս միջին տեղերը շատ կենալը մեր բանը չէ , ոչ ալ հեռաւոր աշխարհները երթալ կը սիրենք : մեր երկիրը կամ ինչպէս որ կըսեն ուսումնասիրները , մեր մարդակը բաւական է մեզի , և հոն բաւական ընդարձակ ասպարէզ ունինք ազ

գովին յաւաճ երթալու համար : Եհա ուրիշ ազգեր այնչափ ուսման մէջ երեւելի հանդիսացած , արուեստներն ու գեղարուեստները մշակած և այսօր պարծաւնոր քաղաքակրթեալ ենք իրեն , և իրենց հանձարոյն արգասիքը խոխտաբար ցոյց կուտան : Փարիզի մէջ 1863 տարւոյն գեղարուեստից արահները (սալոն) բացուել են , ուր ամեն մարդ երեւել պատկերահանաց գործերը կրնայ երթալ նկատել և ի մօտոյ զարմանալ Երգեղայ արքունի Կաղէմիսի մը մէջ Լորտ Բալետիստին կըսէ թէ առանց արհեստից մշակութեան երբեք ազգ մը չէ եղած որ երեւելի հանդիսանայ : Պատերազմական մեծամեծ քաջութիւններ կատարող ազգեր տեսնուել են , համեմատութեամբ ոչ եթէ բարբարոս՝ այլ քաղաքակրթութիւնը նը ուսող միջակի մը մէջ : տեսնուել են նաեւ ազգեր որ մեծամեծ հարստութիւններ գիլեցին , բայց և այնպէս աշխարհի առջեւ աւելի յարգանք չունեցան , քան թէ անոնք որ արհեստը , գիտութիւնն ու քաջութիւնը լիութիւն խառնեցին : Եսոր համար մեք ալ կրնանք ըսել թէ ազգի մը անուանը անմահութիւն տուողները մէկ կողմէն մեծ մատենագիրները , մէկ կողմէն երաւիլի դիւցազուներ , և միւս կողմէն գեղարուեստից մէջ անուանի երգողներն են : Ուստի անոնց հայրենակիցներն

Հոգին կրող ձեռնարկաբերները շատ
նաև ազդելու մեջ:

Տրամադրուեց զորանման տոմարներ կը
ճանաչանան թէ զերկրորդական Միտի
խորհուրդը որ Վ. Պոլսի գաղութ համար
Մուշէն Պարթիւնիէն էր, քանի մը օրէ
ի վեր յիշեալ քաղաքի հասեր է և այսօր
վարդ Վ. Պոլսի կ'ստիպուի:

Յիշեալ ազգասեր և անձնուրաց վար-
դապետին համար քանի մը օրէ ի վեր
բեր էր թէ իր թշնամիները զինքը
Մշոյ առաջնորդութենէն բոլորովին հե-
ռացնելու համար անդամներ իրանու-
թեան միջոցաւ ամբաստանութիւն մա-
տուցեր են Ք. Դանի: Եւս լուրը վար-
դեան մը ստուգութիւն ունեցաւ. բայց
ուրախ ենք յայտնելու որ հայտնական
բարեխառն և արարարական կոռուպտի-
թիւնը յիշեալ ամբաստանութիւններուն
անհիմն ըլլալը ստուգելով ուշադրութեան
արժանի չհամարեց: Հետեւաբար խորհ-
րանի թշնամիներուն Վ. Պոլսի գաղութ հե-
ռամանը կրկին հաստատեց: Երբեք այս
մասին պէտք եղած պաշտօնական հրահա-
նագրերն ալ Ք. Դանիէն տուած ըլ-
լալով, ազգին կողմէն որոշուած դորձա-
կարներն այսօր կամ վաղը ճանաչող պիտի
ենեն:

Եւս առթիւ արժան կը համարենք
ճանաչանալ, թէ մշտն Մամիկոնեան
Երթ. Մամիկոն վարդապետը որուն հա-
մար լրացրոյս 593 թուոյն մէջ ըստած էր
թէ Մշոյ Ս. Պարապետին վանքին մէկ
քանի միաբաններուն հետ Վ. Պոլսի կան-
չուած է: Ինքնին անցեալ շաբթու մայ-
րաքաղաքը հասած է, և կիսանալը որ
բարձրագոյն հրամանաւ կանչուածներուն
կարգէն չէ յիշեալ վարդապետը:

Երեսուցէ մէկ կը գրեն թէ յունիս
20ին մեր երանաշնորհ թարգմանիչ Ս.
Հարց Սահակայ և Մեղիստայ տանին օ-
րը Ս. Յակոբեանց վանուց ուսումնա-
րանի աշակերտներն և պատուարժան Սի-
րանու թիւիւր նոյն քաղաքապետ Ս. Հարց
ոչնառանգ մասնաւոր հանգիստ տաներ և
ուսումնարանին յառաջագէտ աշակերտ-
ներէն ոմանք ալ պարագա լեզուով ձառեր
խօսեր են:

Երթանապատիւ Մարանու թիւիւր
վանուց ուսումնարանին աշակերտաց նա-
խախաղիքն եղող յիշեալ ձառերը մա-
քուր և զեղեցիկ ապագութեամբ ի լոյս
ընծայեր է մասնաւոր տեսարկի մը մէջ,
որ արդէն մայրաքաղաքին ամեն հայ գրա-
վաճառներուն քով կը դնուի:

ալ կը պատուեն անոնց յիշատակը, քա-
ղերուն կոթողներ կամ յաղթական կա-
մարներ կը կառուցանեն, գրադէսներուն
մեծամեծ պատիւներ, արհեստաւորաց
փառաւոր վարձատրութիւններ կուտան:

Բնիկացոյց կը յիշեն գուցէ որ Վա-
սիւր հեռաւան դատարութեամբ մը ծանու-
ցեր էր Սարգիսն կայսեր Հօրսա Վ. եր-
նէի քրտմ վարձատրութիւնը, որ գեղե-
տեմեր 7ին կայսերական հրովարտակով
մը պատուոյ Լեզէնի մեծ պաշտօնատա-
րութեան աստիճանը ստացաւ: Բայց նոյն
հաշիւաւ որ պատկերահանը արդէն Եւ-
րոպիոյ շատ կարգերուն պատուանշաննե-
րէն ունէր, արդէն իր Վ. երեսուցի խորա-
ղիակարանին մէջ իր ծանօթներուն պատ-
կաւանքը շքապատուած էր, և այս ետ-
քի պատուոյն ոչ թէ միայն արժանաւոր
լուծիւն սոյլ և իրաւունք ունէր, թէ
պէտ իր հիւանդութիւնը զինքը յունուար
17ին շուտով գերեզման իջեցուց: Իրեն
երիտասարդութիւնը Սարգիսն առաջ
նոյն պատերազմական ժամանակին հանգի-
սելով, երեսկայութիւնն ալ մասնաւոր
րապէս կը հաճէր այն առնելու ձախտա-
նարները նկարելու: Հօրսա Վ. երնէ
ճառէր ի Փարիզ, 30 յունիս 1789ին,
ճիշտ դարդնական յերափոխութիւնը ըս-
կրած ատենը, և իր հայրը տուած էր ի-
րեն առաջին անգամ ուրուագիծի դար-
իսկ նկարչութեան մէջ աւելի ինքնիրմէ

Յիշեալ տեսարկէն զատ նաև քանի
մը վիճաբան պատկերներ եկած են Ս.
Հակոբեանց վանքին վիճաբանութենէն և
յաւ, որոյ մէջ նշանակութեան արժանի
են Տեառն մերոյ Ս. Վերեմիանին ուր-
ուանկարն և ազգային Սահմանադրու-
թեան խորհրդաւոր պատկերը, որոնք
10 տկան դուրուշի կը ծախուին մայրաքա-
ղաքին ամեն հայ գրափաճառաց քով:

Եւս փորձերը տեսնելով՝ յուսակց
ենք որ Ս. Երեսուցէի արժանապար-
կ Մարանու թիւիւր ազգին առաջին պար-
ճանքներէն մէկն եղող Ս. Յակոբեանց
դերահաւան վանքին պաշտօնութեանն ու
զարգացմանը ձեռնարկ միջոցները ճանչեր,
պիտի մտօք և յայտնուեթեամբ անոնց
կործակութեանը պիտի ջանայ, որով
ընդհանուր ազգին համարութեան ու յար-
գանքն ալ օր քան զօր իր վայ աւելնա-
լուն տարակցոյ չմտն:

Ինքիւրութեամբ կիսանալը թէ Պա-
լատու գաղութին շինութիւնը յաջողու-
թեամբ յառաջ կը իրթայ: Թաղին ժողո-
վաւրը, մայրաքաղաքին Բաղնիքն ար-
ուեստաւորաց ընկերութիւնները, և մա-
նաւանդ պանդուխտ ազգայինք յիշեալ գրա-
րոցին շինութեանը համար նպաստ, ջանք
և աշխատութիւնն չեն խնայեր: Եւս
եւր-կիրակի, Վ. Պոլսոյ մայրաքաղաքը հա-
յազգի բեռնակիրները խմբովին Պալա-
տու թաղը երթալով այնպիսի եռանդեամբ
և անձնուրացութեամբ աշխատեցան, որուն
նմանը միշտ հիմա կեղեկեցեաց շինութիւն
ներու մէջ միայն կը տեսնուէր:

Դրացոյն մը շինութեան համար ցոյց
տրուած այս անձուէր փոքր կարեւոր
յառաջադիմութեան նշան մ'է հայ ժողո-
վաւրեան համար: անխնայ ապացոյց
մը ուսման կարեւորութիւնն ու յարգը
ճանչուած ըլլալուն, և այս նկատմամբ ու-
րախութեան առիթ է մեզ:

Փափաքել է որ զբաղական կարողու-
թեան տէր եղող բարեխառն ազգայինք ալ
իրենց ձեռնառնութիւնը չխնայեն յիշեալ
ազգայնու ճիմարութիւնէն, որ բազմա-
մարդ բայց համակրութեան արժանի ազ-
քառ թաղի մը ապագայ դարգացման միակ
միջոցը պիտի ըլլայ:

Բնիկ յունիս 10 թուով գրուած նա-
մակ մը հետեւեալ բերիւրաւ լուրը կը
հաղորդէ մեզ:

« Երբեքուն մէջ օգտակար ընկե-
րութեանց օր քան զօր աւելնող՝ որ մեծ
ապացոյց է անոր յառաջադիմութեան
և քաղաքակրթութեան մէջ դարգա-

յառաջ դնաց քան թէ վարդապետ հեռե-
ւելով: Տակաւին տասներեք տարուան
չեղած իր յաճախորդներն ունէր որոց հա-
մար ուրուագիծը 6 ֆրանքի և պատկերը
20 ֆրանքի կը շնէր: Եւս այսպէս հոն
ճարը շատ անգամ իր կանխահաւ պտու-
ղը կուտայ, և շուտով կատարելագործու-
թեան կը հասնի եթէ փոքրիկներն ու
կայծակը անոր խնայեն: ուստի շատ չու-
ւեց Վ. երնէի քաղաք պատկերները իր ա-
նունը շքեղապէս փառաւորեցին, և ա-
ւելի ճիշդ նկարչութեան համար շատ տեղեր
անձամբ գնաց ու զիրենք իր աչքով տե-
սու: Իր զուարթ և պարզ բնութիւնը
զննուորները կը սիրէր, և զուարթել է
հեռեւեալը որ օր մը թանձրամիտ զննուոր
մը կուգայ և կը խնդրէ որ իր պատկերը
քաշէ, որպէս զնշանաձիւն ուղարկէ:

— Բայց ես շատ սուղ կը քաշեմ,
կըսէ Վ. երնէ, ստակ շատ ունիմ:

— Եւս, կը պատասխանէ զննուորը,
ուղածդ կուտամ նշանաձիւն գոհ ընելու
համար:

Բայց քաղաք երեսուն դէնար (սու) ու-
նի եղեր: մեծ գումար, նկարչին ասկէ
շատին չէր սպասեր և կը խոստանայ միւս
օրը պատկերն աւելնու: Իրիկունը ըն-
կերները զննուորին վրայ կը խնդան, այն-
չափ իրենց անհաւատակ կը թուի: Բայց
պարզամիտ առաջն շիթութեամբ վերստին
կերթայ միւս օրը և իր պատկերը տեսնե-

նալուն, ստեպ կորդալով ձեր պատ-
ուական լրագրոյն մէջ, պարտ անձին կը
համարենք համար օտիւ ծանուցանել ձեզ
իրեն Երբեքուն տեղեկութիւն Եւս նո-
րահաստատ Երբեքուն տեղեկութեան
կարգութիւնը, յուսով որ կը բարեհա-
ճիք այս ուրախաւ իմ լուրը ձեր պատ-
ուական լրագրոյն մէջ հրատարակել:

Եւս ընկերութիւնը 1862 մայիս մէ-
կէն ծագում առնելով, նպատակ դրած
է իրեն ազգապիական ոգւով քաղաքին
մէջ գաղութական արդի վիճակը բարելա-
ցնել, բարեպաշտական դործոց ըստ կարի
ձեռնառ ըլլալ, ուսման և գիտութեան
յարգը ծանցընել ու ծաւալել և այլն:
նա մանաւանդ կը յուսայ ընկերութիւնը
որ բաժանորդագրութեամբ հանգանակե-
լով շահեցուցած ստակը՝ որոշեալ ամ-
բողջ գումարի մը հասցնելով զիրեթիկ
զարգացման ալ կանգնելու և քաղաքին հայ-
կապն մանկանց գեղեցիկ ապագայ մը պատ-
րաստելու ձեռնհաս և կարող կըլլայ,
ազգիս մէջէն օրինուոր ընտիր ուսուցիչ-
ներ կարգելով, և եռանդուն ոգւով և
անձանձիր անոր յառաջադիմութեանը
աշխատելու: »

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ներկայ յունիս ամսոյ տիկնէն մայ-
րաքաղաքին մէջ հայ տառերով և տառ-
կերէն լեզուաւ նոր լրագիր մը հրատա-
րակուի սկսաւ: «Մ. Երբեքուն Զաւարիս»
անունով, որ քաղաքական, ուսումնա-
կան, առեւտրական և ազգային լուրեր պի-
տի հաղորդէ ազգային լեզուին ծանօթ չե-
ղորներուն:

Յիշեալ լրագիրը շաբաթը երեք ան-
գամ՝ երեքշաբթի և հինգշաբթի օրերը
մանր թերթ, և շաբաթ օրերն ալ մեծ
թերթ մը պիտի հրատարակէ: Տարեկան
գինն է 100 դր. դուշ, վեցամսեայ 60, և
եռամսեայ 30 դուրուշ:

— Նիկոմիդիայէն յունիս 1 թուով լուր
կուտան թէ Փաքր Եւփոյ միջին գաւա-
ռաց քննիչ Վ. սեմ. Եւսմէտ Վ. էֆէր է-
ֆէնալին՝ Ալ. յիւլի, Ե. քհնարի և Լ. էֆ-
քէի նահանգները քննելէ ետեւ Նիկոմի-
դիա դարձեր է:

Քաղաքին նախորդ կառավարիչ Հա-
ամի փաշան, իր փեսան և տանը իմամը
բանտարկուել են:

— Արտուի թէ մայրաքաղաքին աւստրի-
ական դեսպան Վ. սեմ. Պ. Բրոքէշ
Օսթէն սեպուհը որ անցեալներն առժա-

լով
— Արծեա թէ կը խօսիմ կոր, կը-
սէ, և ուրախութեամբ զայն յափշտակե-
լով կը բերէ անոնց ցոյց կուտայ, ու սա
խորտը կընդունի որ եթէ քաղաք դա-
տարի ըլլայ կարգուած ատենը, այն կեն-
դանապիքը ծախէ որն որ քանի մը հարիւր
ֆրանքից փոխանակաբերէ մը աւելի կար-
ժէր:

Սակայն երեւելի նկարչի մը պատառ-
ները միայն ասիւաւթիւ հարուստ և գե-
ղարուեստից սէր ունեցողները կրնան ժա-
ուանգել. և թէպէտ փորագրութեամբ օ-
րինակն արժան կըլլէ, բայց բնագրին մի-
այն սե ու տեղը նմանութիւնը կըլլայ
ըսել է որ նկարչութիւնը միայն մեծատանց
պատերը պարարտելու պիտի ծառայէ՝ ու-
րեմն դրամատութենէ չմեկնիր, որ մեր սր-
ունքուն խորը մանկով՝ զմեզ կը դուար-
ճացունէ, կը կրթէ և փեմ՝ մտածու-
թիւններ կուտայ: Ինչպէս մենք ալ
արտակից չըլլանք հայաւ մեծ մտածնա-
քի մը որ իր ախար օրերուն մէջ սիրելի
լծակցին կորստեամբ առաւել ևս դառ-
նացան իր ցաւերը:

Լամարթին անունն արդէն ամեն մարդ
գիտէ և կրնանք ըսել թէ հայերուն ալ
մասնաւորապէս սիրելի է: Երեւելի բա-
նաստեղծին փառաւորութեան օրերը՝ իր
կինը եղած էր տանը զարդը: անոր հետ
Երեւելի և Եւսմէտայ քաղաքը ճանա-

մանակեայ կերպով Վ. Եւսմէտ իր հայրենիքը
դաշեր էր: Հաւովի դեսպան անուանե-
ր է, և իր տեղը նախկին առեւտրական գոր-
ծոց պաշտօնեայ Պ. Հարթիզ Վ. Պոլ-
սոյ դեսպան անուանելով մայրաքաղաքս
գալու վայ է:

— Բուզմէի Վ. արքայի Մըրիէ ա-
նուն եղեպտական լրագիրը կը ծանուցա-
նէ թէ ամսոյ 2ին Երբեքուն փոխարքայ
Բարձր. Իսմայիլ փաշային որդեւոյ թեր-
փատութեան հանդէսը կատարուելով թէ
և արտաքոյ կարգի մեծ հանդէսներ չեն
եղեր, սակայն նոյն օրը բոլոր եղեպտական
գորաց ձաշ տրուել է: Եւսկէց զատ թե-
թե յանցանքներով բանտարկելոց արձա-
կուրէ շնորհուել է:

— Իզմիրէն յունիս 29 թուով հետե-
ւալ լուրերը կը հաղորդեն մեզ:

« Քաղաքին և շրջակայ գիւղերուն
մէջ հրկիզութիւնը կը շարունակէ, շա-
բաթ իրիկուն կիրակի լուսնաւոր գրեթէ
կէս զիշերին, Եւսկէց հիւստոտարա-
նին մօտը ծովեզերեայ սրճանոց մը բոլո-
րովին հրոյ ձարակ եղաւ, որն որ 1500 լի-
րա կարծէր: Ութ օր առաջ ալ քաղա-
քէս մէկ ժամ հեռու Պուճա գիւղը մի
և նոյն օրն և գիշեր հրկիզութիւն մը պա-
տահեցաւ ուր 48 կտոր տուն և խանութ
հրոյ ձարակ եղաւ:

Եւս շաբթու Իօտէմիզ գիւղաքաղա-
քին ալ հրկիզութիւն մը պատահեց, որուն
ճիւղաւ չորս միլիոնէ աւելի կը հաշուեն:

« Մահմադին ընդհանուր կառավա-
րիչ Վ. սեմ. Եւսմէտ փաշայի խնամքով
քաղաքին ամեն քրիստոնէից թաղերը կան-
դեղներով լուսաւորուեցան ու ամեն թաղ
քաղաքապահ դոքթեր (բաղիվաթ) դրուե-
ցան: ևս և օրը անդամ մը ամեն փողոց-
ներէն սայլեր պիտի անցնին որ փողոցի և
տուներու աղբերն ստենին տանին: Եւս բո-
լոր լուսաւորութեանց պահպանութեանց
և մարքութեանց ծախուցը համար, ամեն
տան տէր ամսական տուրք մը պիտի վճա-
րէ, վեց դուրուշէն սկսելով ինչուան քը-
սան փարա ամենէն ստորինը: Եւս լու-
սաւորութենէն ու մարքութենէն քաղա-
քին առձեպ փողոցները զուրկ են, և այս
ալ իրենց կամքով:

« Երբեքուն վեմութիւնը նաև քաղա-
քին ոստիկանութեան տեսուչ Լալին պե-
յը պաշտօնէն հանեց: »

— Պաղկոյ կառավարութեան որոշմամբ
ըր 1867 մայիս 1ին Փարիզի մէջ համաշ-
խարհական արուեստահանդէս մը պիտի
բացուի և նոյն տարին սեպտեմբեր 30ին
դոյուի:

պարհորդած, և հոն աւանդ իր սիրտուն
դաւաւոր կորսնցուցած էր: Բայց մենք
յուներ, և թողունք որ իրեն պէն մեծ
հանձար մը միթաւրէ զինքը այս նոր տրու-
մութեան վայ:

Հօթմիւ - Հաւուս 23 մայիս:

« Սիրելի Լամարթին:

« Մեծ թշուառութիւն մ'եկաւ ձե-
ղն և հարկ է որ իմ սիրտս ալ ձեր սրը-
տին քով գնեմ: Եւս կը պատկառելի ան-
կէ զոր դուք կը սիրէք: Ձեր վնճ ողին
հարկանէն անդին կը նայի, և որոշ կը
տեսնէք հանդերձեալ կեանքը:

« Հարկ չկայ ձեզի ըսելու թէ յու-
սացեք: դուք անոնցմէ եք օրը գիտեն և
կ'ապուեն:

« Երկա միշտ ձեր ընկերն է՝ անե-
րկայթ բայց ներկայ: Կորսնցուցիք ձեր
կինը՝ այլ չէ թէ հարկն: Սիրելի բարե-
կամ, մենք ալ մեռնողներուն հետ ապ-
րինք:

« Բոյդ Վ. քթոր Զիւլօ: »

Եւս կարծ, փեմ և սրտառուց մը
խիթարութիւն մը, զոր բնագրին պէս յա-
ռաջ բերինք:

Վ. Պ. Պառնասեան

Օգնական Խմբագիր
Ա. Մ. ԳԵՌՈՐԳԵԱՆ

Խմբագիր-Տնօրեն
Կ. Ս. ԻԻԹԻՆՉԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՄ ԼՐԱԳՐՈՑ
Կ. ՊՕԼԻՍ ՁԻՆԻԼԻ ԽԱՆ